

Participarea României la cea de-a
57-a Expoziție Internațională de Artă
Bienala de la Veneția

Geta Brătescu

Apariții

Deschidere 10–12 mai 2017

Vernisaj 11 mai, 17:15, Pavilionul României, Giardini della Biennale
12 mai, 19:00, Noua Galerie a Institutului Român de Cultură
și Cercetare Umanistică

Expoziție 13 mai – 26 noiembrie 2017

apparitions.ro

facebook.com/getabratescu.apparitions

instagram.com/getabratescu.apparitions

info@apparitions.ro

Linia, 2014, video HD, 14:50 min
Imagine, sunet, editare: Ștefan Sava

PAVILIONUL ROMÂNIEI, GIARDINI DELLA BIENNALE

Geta Brătescu este o artistă cu un bogat parcurs, cu o activitate intensă începând din anii '60 până în prezent. Geta Brătescu recurge la o serie de proceduri din arsenalul vizual și conceptual al modernismului, dar ea modulează și transformă această moștenire, avansând concomitent în direcția unor moduri contemporane de expresie și de conceptualizare a actului artistic, punând accent pe performativitate, procesualitate, auto-reprezentare sau serialitate.

Geta Brătescu are o dublă formație – vizuală și literară –, iar această dublă ancorare este esențială în înțelegerea parcursului ei. Prezența ei în contextul participării României la Bienala de la Veneția pune accent pe îmbinarea mediilor artistice, revelând caracterul mobil, deschis, performativ al artei Getei Brătescu, precum și proliferarea ideilor, fluxul debordant al imaginației și libertatea de manifestare care însoțesc creativitatea specifică acestei artiste.

Expoziția din Pavilionul României este concepută în jurul a două coordonate principale: **atelierul** – o temă centrală care a modelat traiectoria artistică a Getei Brătescu – și **reflecția îndreptată asupra subiectivității feminine** prin diversele moduri de conceptualizare a feminității.

Colajul *Daimoneasa* (1981), o reprezentare expresionist-hieratică a unei figuri feminine, ce se înfățișează privirii încă din exteriorul

Daimoneasa, 1981

Desen și colaj pe hârtie, 52.5 × 42.5 cm

Jocul formelor, 2013

Serie de cinci desene pe hârtie, 35.5 × 43 cm fiecare

Faust, 1981–82

Serie de 31 desene, tempera și colaj pe hârtie,
51 × 67,6 cm fiecare

Doamna Oliver în costum de călătorie, 1980–2012

Fotografie a/n, 38.9 × 39.5 cm

Pavilionului, constituie punctul incipient al expoziției. *Daimoneasa* anunță unul din reperele centrale ale discursului expozițional – reflecția asupra subiectivității feminine –, iar filmul *Linia* (2014), prezentat în anticameră, ne plasează în proximitatea artistei și a procesului ei de lucru.

Întrând în miezul expoziției, luăm contact cu diversitatea deconcentrantă a atelierului printr-o tentativă de punere laolaltă a multiplelor lui ipostaze. Într-o primă instanță are loc transpunerea în expoziție a fizionomiei lui actuale, atelierul Getei Brătescu fiind tapetat de colajele recente care oferă nenumărate declinări ale „desenului cu foarfeca”.

În proximitatea acestei profuziuni de forme ce compun un joc de sine stătător se află „atelierul mental” reprezentat de seria *Faust* (1981), una dintre cele mai complexe lucrări ale Getei Brătescu – o interpretare vizuală a tragediei lui Goethe, tradusă în limba română la acea vreme de Ștefan Augustin Doinaș. Hieratismul, ezoterismul și caracterul abstract al transpunerii episoadelor narative corespund unei analize pătrunzătoare a textului literar și parcurgerii a ceea ce Geta Brătescu numește „spirală cochiliei de cultură”.

Geta Brătescu utilizează în multe situații materiale „de-a gata” pe care le încorporează în alte lucrări. Obiectele personale, cu tot cu biografia lor, populează spațiul atelierului, iar ele sunt antrenate în scenarii precum *Doamna Oliver în costum de călătorie* (1980). Mașina de scris Oliver a aparținut mamei artistei, iar Geta Brătescu se fotografiază pe sine într-o simbiotică uniune cu acest obiect. Memoria părinților se infiltrează în alte lucrări, în mod direct, precum în asamblajul *Ochelarilor tatălui meu* (2005), sau ca urmă, ca vestigiu, în cercurile de hârtie

decupate ce intră în componența colajelor. Însă cea mai amplă desfășurare a acestei mitologii personale apare în cartea obiect *Thonet: Voici ton maître* (1992), ce conține multe din experimentele artistei cu obiectele moștenite din familie.

În practica Getei Brătescu, spațiul fizic, real fuzionează cu spațiul intim-interior, alcătuiind un angrenaj care intră în câmpul artei. Printr-o restrângere graduală a relației ei cu lumea înconjurătoare și, concomitent, prin reducerea instrumentelor artei la elementul ultim, socotit indispensabil, Geta Brătescu ajunge inevitabil la explorarea – fenomenologică, psihologică, artistică – a propriilor mâini, așa cum se întâmplă în seria *Mâini* (1974–76).

Pornind din miezul central al expoziției, parcursul vizual se ramifică în două direcții. Pe de o parte, are loc tranziția către aspecte care țin de spațiul fizic al atelierului; pe de altă parte, se deschide accesul către o zonă introspectivă, a viziunilor și „aparițiilor”, care face vizibilă tensiunea dintre reprezentabil și non-reprezentabil.

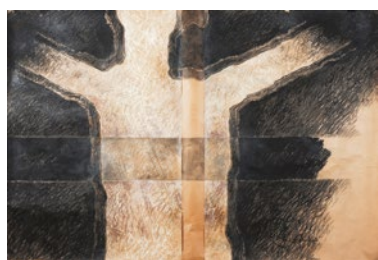
Prima direcție se concentrează în jurul a două lucrări în care se poate vizualiza atelierul: *Nu violenței!* și *Atelierul*. Seria de fotografii cuplate cu instalația *Nu violenței!*, concepută pentru prima dată în 1974, prezintă un *happening* în atelier, în timpul căruia artista se auto-reprezintă cu corpul ghemuit, într-o ipostază a fragilității, în proximitatea

Ochelarii tatălui meu, 2005
Asamblaj, ochelari, hârtie, 42 x 32.5 cm

Mâini, 1974–76
Serie de 20 desene pe hârtie, montate pe 10 coli de carton, 67.3 x 49.3 cm fiecare coală

Desen pre-medic, 1978

Desen în cărbune și pastel pe hârtie, 100 x 140 cm

Mutter Courage, 1965

Serie de șapte litografii, 33,7 x 37 cm fiecare

Atelierul, 1978

Film pe 8mm transferat pe DVD, 4:3, fără sunet, a/h, 17:45 min, cameră: Ion Grigorescu

asamblajului sculptural care evocă ideea războiului, a traumelor corporale, dar și a tămăduirii. Aceleași constelații de asocieri i se adaugă și celebra eroină a piesei lui Bertold Brecht, *Mutter Courage*, căreia artista îi dedică în 1965 o serie de litografii și gravuri. Mutter Courage, întruchipare a feminității puternice dotate cu forța de a-și modela propriul destin, „este un personaj simbolic al lumii contemporane, de statura celor din mitologia greacă”, notează cu un prilej artista.

Filmul *Atelierul* (1978) rezumă și condensează poetica Getei Brătescu. Filmul este compus din trei părți – Somnul, Trezirea și Jocul. În cadrul primului segment, camera de filmat captează atelierul și obiectele care îl populează, iar artista, dormind alungită pe un scaun, se auto-descrie ca un obiect printre multe altele. În a doua secțiune ea își delimitează, literalmente, cadrul de acțiune prin configurarea schematică a unui spațiu tridimensional în interiorul căruia devine posibil actul artistic/acțiunea. A treia secvență este cea a jocului „dezlănțuit” cu obiectele din atelier.

Mume, 1997

Colaj, tempera și tuș pe hârtie, triptic,
104.5 × 104.3 cm, 103.8 × 76.3 cm
și 103.8 × 76.3 cm

Eu și pasărea Bird, 1993

Desene cu ochii închiși și colaj pe hârtie,
117 × 90.5 cm

A doua direcție desprinsă din palierul central al expoziției se grupează în jurul unor preocupări ale artistei care țin de interioritate și auto-contemplare, pe fundalul unei reflecții multi-fațetate despre feminitate. *Apariții* (1997) este o serie de desene realizate parțial cu ochii închiși și face parte dintr-o suită mai amplă de astfel de experimente cu desenul. Umorul și plăcerea actului de a desena transpar din contemplarea lor, la fel și delicatul echilibru dintre hazard, improvizație și control. *Apariții* este o serie emblematică, deoarece revelează aportul crucial al viziunii interioare și automatismul procesului de creație – invocarea repetată a „apariției” imaginilor mentale pe care mâna caută să le redea prin conturul desenului.

Înrudite ca mod de practicare a desenului sunt și lucrările din seria *Mume* (1997), o reluare a temei derivate din *Faust* care a preocupat-o intens pe Geta Brătescu. Mumele sunt tiparul identității feminine creatoare, iar artista asociază cu un prilej „domeniul mumelor” cu Mediterana, în chip de „arătare feminină a cosmosului” de unde ies „germenii formelor diverse”.

Forma corpului feminin se declină într-un mod mult mai schematic, ca scriitură, prin acțiunea compulsivă a desenului, în montajul *Femei* (2007). Tranziția către un registru personal, intim, ce corespunde unei tonalități discrete în economia expoziției, se realizează printr-o altă lucrare serială, *Eu și pasărea Bird* (1993), care a însoțit-o mereu pe Geta Brătescu în atelier. Aici, pasărea funcționează ca un alter-ego al femeii privite în sens generic, dar și ca alter-ego al artistei.

Tema memoriei este explicit abordată în ultima secțiune a expoziției, care prezintă seriile *Amintiri din copilărie* (1975–78) și *Memorie* (1990). Deși Geta Brătescu nu insistă în textele ei asupra unor confesiuni auto-biografice, crâmpoie de autobiografie apar inevitabil, tocmai pentru că travaliul memoriei și cel al imaginației funcționează într-o comunicare permanentă. *Amintiri din copilărie* captează tocmai această ambiguitate a procesului rememorării. Efortul de a extrage reprezentări

Femei, 2007
Colaj de 200 de desene cu ochii închiși pe hârtie, 172 × 51 cm

Apariții, 1997

Serie de șase desene în tuș pe hârtie pergament,
52 × 42 cm fiecare

Amintiri din copilărie, 1975–78

Serie de șapte desene, acuarelă pe hârtie,
44 × 56 cm fiecare

Autoportret în oglindă, 2001
Obiect, oglindă, lemn, colaj fotografic, 21 × 15 cm

Memorie, 1990
Serie de 40 colaje pe hârtie, 62 × 36.5 cm fiecare

din aceste alcătuirii nebuloase conduce la rezultate care se situează la limita vizibilului. Ciclul *Memorie* produce una din concluziile acestui periplu complex. Aici, memoria e obliterare și repetiție; ea poate fi înțeleasă ca automatism și proces lipsit de finalitate, care, la fel ca arta, pulsează prin mișcarea pură a spiritului.

NOUA GALERIE A INSTITUTULUI ROMÂN DE CULTURĂ ȘI CERCETARE UMANISTICĂ

Noua Galerie a Institutului Român de Cultură și Cercetare Umanistică din Veneția este un spațiu important pentru familiarizarea publicului larg cu opera Getei Brătescu. Două coordonate definesc identitatea acestui spațiu în ecuația dată: el este deopotrivă un cabinet de studiu – ce oferă condiții pentru imersarea în lectura catalogului și parcurgerea altor materiale relevante pentru traiectoria artistică și intelectuală a Getei Brătescu – și o expoziție concentrată, având ca temă procesul de creație al artistei.

Aici sunt prezentate două lucrări emblematice ale Getei Brătescu: seria de litografii *Medea* (1980–81), împreună cu documentația

preliminară ce o însoțește (*Mediterana*), și filmul *Mâna trupului meu* (1977). *Medea* este o serie complexă care evidențiază, precum *Faust*, acordul perfect între forța intelectului și măiestria artistică, iar *Mâna trupului meu*, un film de o importanță crucială în parcursul Getei Brătescu, ne face părtași la actul facerii.

În acord cu atenția acordată procesului de lucru și cercetării artistice, expunerea este completată de câteva albume de călătorie ale Getei Brătescu, documentând călătoriile ei în Italia din 1966–67 și 1977.

Consistența, integritatea, calitatea estetică și intelectuală a demersului Getei Brătescu, incredibila prezență a artistei – care se dezvăluie prin lucrările în care ea se auto-reprezintă, dar și în personajele feminine pe care le invocă – transformă Pavilionul României și Noua Galerie într-un „atelier continuu” pentru fiecare vizitator în parte.

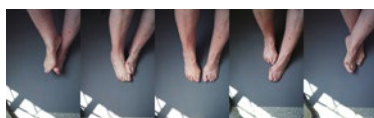
Alteritate, 2002–2011

Serie de nouă fotografii a/n, 50 × 50 cm fiecare

Piatra care naște, anii '60

Piatră de râu, tempera, bază de ascuțit cuțite,
26 × 30 × 30 cm

Legs in the Morning, 2009

Cinci fotografii color pe hârtie, 30 × 75 cm

Geta Brătescu (*1926, Ploiești) este o personalitate centrală a artei contemporane românești începând cu anii '60. Artistă cu o carieră îndelungată și prolifică, Geta Brătescu a dezvoltat o operă complexă ce include desen, colaj, gravură, tapiserie, obiect, fotografie, film experimental, video și *performance*. A studiat simultan la Facultatea de Litere și Filosofie și la Școala de Belle Arte din București și a lucrat ca director artistic pentru revista *Secolul 20*, denumită în prezent *Secolul 21*. În 2016, Hamburger Kunsthalle a prezentat o amplă retrospectivă Geta Brătescu.

Printre expozițiile sale recente se numără expoziția personală de la Tate Liverpool din 2015; *MATRIX 254 / Geta Brătescu* de la Berkeley Art Museum and Pacific Film Archive în 2014; participările în *Il Palazzo Enciclopedico*, La Biennale di Venezia, 2013; La Triennale, Paris, Palais de Tokyo, în 2012; în cea de-a 12-a ediție a Bienalei de la Istanbul din 2011 etc. Lucrările sale se află în colecții importante precum: MoMA, New York; Centre Georges Pompidou, Paris; Tate Modern, Londra; Hammer Museum, Los Angeles; San Francisco Museum of Modern Art, San Francisco; Muzeul de Artă Modernă, Varșovia; Muzeul Național de Artă Contemporană, București; МУМОК, Viena; Kontakt Collection, Viena; Moderna Galerija, Ljubljana și FRAC Lorraine, Metz. În 2017, Geta Brătescu participă la Documenta 14, Atena și Kassel, și într-o expoziție personală la Camden Arts Centre, Londra, curatoriată de Jenni Lomax.

Pavilionul României, Giardini della Biennale

Sestiere Castello, 30122 Veneția

Noua Galerie a Institutului Român de Cultură și Cercetare Umanistică
Campo Santa Fosca, Palazzo Correr, Cannaregio 2214, 30121 Veneția

Comisar: Attila Kim

Curator: Magda Radu
Manager de proiect: Corina Bucea
Asistent curator: Diana Ursan
Comunicare: Cătălin Năstăsoiu,
Oana Hodade, Cristina Curcan
Designer: Raymond Bobar
Website: Dan Burzo
Fotografie: Ștefan Sava

Inițiator: Salonul de proiecte

Organizatori: Ministerul Culturii și Identității Naționale; Ministerul Afacerilor Externe; Institutul Cultural Român

Parteneri: Muzeul Național de Artă al României; Verlag der Buchhandlung Walther König; Ivan Gallery, București; Galeria Barbara Weiss, Berlin

Cu sprijinul: Hauser & Wirth

Sponsori: UniCredit Bank; ISSA - Crama La Salina

Cu ocazia expoziției, catalogul 'Geta Brătescu - Apparitions' este publicat de Koenig Books, Londra. Catalogul este realizat în colaborare cu Neuer Berliner Kunstverein (n.b.k.) și este co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Proiectul nu reprezintă în mod necesar poziția Administrației Fondului Cultural Național. AFCN nu este responsabilă de conținutul proiectului sau de modul în care rezultatele proiectului pot fi folosite. Acestea sunt în întregime responsabilitatea beneficiarului finanțării.

MINISTERUL CULTURII ȘI IDENTITĂȚII NAȚIONALE

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE

INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN

SALONUL DE PROIECTE

Verlag der Buchhandlung Walther König

IVANGALLERY

Galerie Barbara Weiss

UniCredit Bank

HAUSER & WIRTH

n.b.k.

ISSA

PROIECT CO-FINANȚAT DE

